

Pest, október 8-kán 1854.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. —
Előfizetési díj helyben: július—decemberi folyamra azaz: hat hónapra 1 pft.
Házhoz küldve 1 ft. 30 kr. pp.

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül: július—decemberi folyamra
azaz: hat hónapra 1 ft. 30 kr. pp. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bér-
mentve utasítandó. — Landerer és Heckenast, kiadók (Egyetem-utca 4. sz. a.).

Az avar vezér.

Regényes rajzok a mostani orosz-török hárból.

JÓKAY MÓRTÓL.

Van egy boldog ország, — mellynek földjén ellenség még nem pihent soha, ha csak halott formában nem. Az idegenek ezt az országot nevezik Circassiának, a miről a benn lakók nem tudnak semmit, mert ők magukat nem így nevezik.

A földképeken szépen határokat is vontak számukra, ki is festették azokat mindenféle színekkel, kerületekre osztották; eddig tart az egyik, addig a másik. Azonban mindez nem ártott nekik semmit, és ők nem tudnak arról, hogy hová festették számukra a mappákon a határt.

Ha én valami gazdag nemzet bölése volnék, azt mondanám, hogy ez az ország számalomra méltó, mert nincsenek sem vasutai, sem kristálypalotái, s mert fővárosában nem laknak olyan gazdag em-

berek, a kik milliókat vesznek be, s palotákat építenek, mert nincsenek márványból és ércből emelt történeti emlékeik, s fő-fő embereik nem ülnek az európai hatalmasságok udvaraiban; minthogy azonban szerencsémre a magyar nép együgyű mesélgetője vagyok, hozzám fér, hogy ezt a kis eszkeresz földet igen boldog országnak találjam, hölgyeinek szép szemeiért s férfiaiak bátor szíveért; egyebet tőlünk is bajosan irigyelhetne valaki.

Édes szerelmemben, diadalmas harcban folyik le az élet, a jövő gondja nem nyomja senki vállát; az apa nem hágy fiára egyebet kardjánál, a testvérek nem vesznek össze az osztályon: minden leány hős férjet kap, kinek házához nem visz sem zongorát, sem ékszereket,

hanem szelid nyájas arcot, hü szívet, munkás kezeket s nem háborgatják őket a fain világnak keresve keresett bajai.

Egyik törzsökét e népnek hívják avaroknak. Talán ők képezték azt a hős törzsofát, mellyről az avarnép elszármazott, a kiktől alig is tudnak többet, mint, hogy elmentek és nem jöttek vissza többé. Talán még most is várják őket, s van az esztendőnek olyan napja, a mikor minden háznál asztalt terítenek üresen hagyott székeket rakva mellé, az ezernyi-ezer esztendő előtt eltávozott testvérek számára . . .

Az avar népfaj egyikét képezi a kaukaszusi hét nemzetségnek, melly szent hetes szám valamennyi ősmagyar hagyományban előfordul, s az avar faj ismét hét családra oszlik szélyvel, mellyek között emberek emlékezete óta legtekintélyesebb volt az Andi család. Az öregeknél itt volt a legtöbb bölcsesség, azért a legtávolabb vidékek lakói is gyakran eljártak hozzájuk tanácsot kérni s viszályaikban közbirácul őket hívták fel; az ő leányai voltak a legszebbek az egész avar faj között s szerencséjének tarthatta a szomszéd kazikumuk nemzetbeli előkelő legény, ha egy közrendű Andi leánya kezét megnyerheté. Az ő paripái voltak a legjobb futók s a harcban megálló, náluk maradt meg legtöbb történeti emléke a fajnak, híres kopják, kardok, a mik hétszáz esztendő előtt mint diadaljelek jutottak az ősapák kezeibe, s azóta hétszer hét ivadékot kiszolgáltak, még most is megvannak a fiak birtokában, s bizonyosságot tehet róla az ellenség, ha olyan jól fognak-e most is mint az előtt?

A kies Nilár völgyében fekszik az Andi család fő lakhelye, Karasszó helység: várnak is beillik. Sebes rohanásu hegyi folyam zuhog el mellette két felől, s csak a tömött szikla, mellyre a házak épültek, őrzi azokat, hogy a rohanó viz rég el nem söpörte onnan. Két felől nagy meredek bércek emelkednek körülötte, miken csak egy szűk hegyszakadékon át van bejárás az avar földre, olyan keskeny úton; hogy két lovas alig mehet el egymás mellett, ezt a bejárást őrzi a Karasszó erős helye, mert ha nekik tetszik kétfelől elzární zsilipekkel a mellettük elfolyó patakot; az egy nap alatt úgy megárad, hogy elrekeszti az egész szűk hegyi utat, s oda senki be nem mehet.

E sok tekintetben nevezetes falu előjárója volt a jelen század negyedik évtizedében Merisz bég, ki lehetett akkor mintegy ötven éves. Két fia közül egyikét hiták Balkár bégnek, má Gyáma bégnek. Ez husz, amaz huszonkét éves volt körülb.

Balkár bég háza volt a legszebb, legnagyobb az egész Nilár völgyében, köröskörül kigyósan faragott oszlopok tartották tetjét, mellyen köröskörül lehetett járni, s mellyre vén vadszölők venyigéi kapaszkodtak fel, piros zománczos leveleikkel szétterjengve az ablakok körül. A ház párkányzata cifrán ki volt rakva agyaras vadkan fejekkel, szarvas ágbogokkal, miket vadászaton ejtettek el.

Csinos kamarákra volt elosztva a kised fakastély. Mindjárt a belépésnél a tűzhelyes konyha, réz és faedényeivel, tul rajta a tágas étkező terem, alacsony lábatlan borszékekkel, felaggatott ivó kürtökkel, kupákkal, s a hosszú gerendákról alácsüngő négy lábú kecskebőr tömlőkkel, mik piros füstölt hus s szalonna-oldalok közül barnállottak elő, feszülésig töltve levén tejből készült erős szeszitalal. Innen nyíltak két felé a családtagok elkülönölt szobái, egy a férfiaknak, a másik a nők számára. Az utóbbi szoba drága szőnyegekkel volt bevonva, mik anyáról anyára maradtak a családnál, sőt még a kereveten egy lantforma koboz is látszott, kilencz ezüst húrral, annak bizonyosságul, hogy valamelyik ősanja az Andi családnak, fiatal korában énekhez is értett. A férfi szobában egészen másnemű fényűzést lehetett szemlélni; cifra párduezbőrök, medvetakarók voltak leterítve a falak mentében; szerte a falakon egész csoportozatok összerakva nyilakból, fejszékéből, s hajító kopjából, rézszegekkel kivert bőrpaizs alatt keresztbefektetett lobogós zászlók, félholdas lófarkak, szeges buzogányok és sarlóforma kardok. És minden fegyvernek megvolt a maga története. Sokat értek azok viselőik kezében! Ha úgy pénzzel meglehetne venni az életet, mennyi arannyal ezüsttel felérne ez a sok vas darab, a mi annyi élet elvett ingyen.

A főajtó felett függ csupán egyedül egy hüvelytelen egyenes kard, mellyre szent képek s latin mondások vannak kiverve

arannyal. Ezt a kardot meglátni messze földről eljönnek a frank utazók, mert azt hétszáz évvel ezelőtt vevé el frank kereszties hóstól az Andi család egyik őse, ki Szelahaddin szultán alatt harczolt, s azóta minden ivadék becsületére szolgált annak a kardnak, s nem jutott az idegen kézre soha. Óh sok pénzt ígértek már azért az Andi családfőknek! ha áruba bocsátnák, tán az egész Nilár völgyön minden tehenet és juhot megvásárolhatnának rajta.

De nem adják azt olyan könnyen, csak az ellenség kap néha belőle, az is csak az éléből s vérével szokott érte megfizetni.

Mert ellenségük van az avaroknak, majd egyik majd másik szomszéd. Hisz a mióta a Babel tornyánál összezavarodtunk, azóta haragszik egyik ember a másikra, s szereti pusztítani azt, a ki nem az ő nyelvét beszéli.

Egyszer a tatárok, másszor az osszetek, majd meg a Kabarda lakók verekedtek az avar fajokkal, mind megbánták szépen s iparkodtak jó barátok lenni.

De jött nem sokára egy mindannyinál félelmesebb ellen, hideg észak országából, hideg haraggal, hideg kitartással; a kik nem úgy rohantak rögtön, mint más ellenség szokott, hanem lépést lépésre tettek s minden lépés után megerősíték magukat, és senki sem bírta őket többé onnan elmozdítani, a hova egyszer lábaikat letették. . . a moszkák, a moszkák!

(Folytatjuk.)

A szent-mártoni sebész.

(Történeti anekdota.)

Közli

KAZINCZY GÁBOR.

Gvadeluphoz közel van egy kis sziget, Szent-Mártonnak hívják, hol a hollandok és francziák egyszerre települtek meg, 1648 körül. Amazok a keleti, lapályosb de kopárabb részt foglalák el; ezek az északit, telvét, bármi termelésre alkalmas szűk völgyek- és emelkedő rónákkal.

Ez osztály folytán a francziák a földmivelésnek adák magokat, míg szomszédaik kizárólag lábbeli gyártással foglalkoztak. Férfiak, nők, gyermekek, fehérek, négerék s félmulattok a hollandi területen mindnyájan bört cserzetek, metéltek vagy arrtak. Ennek folytán a szent-mártoni saruk olly hirre kaptak, mint a rochellei szalonna, a cherburgi lőpor, az irlandi sózott hus, a nantesi és cognaci pálinka. Szent-Márton saruza fel minden felsaruzható lábat, a szélesség tizedik fokától a harminczadikig.

A francia rész meg manikot (Iatropha manihot), dohányt, pamutot, k . . . termele, s becsérélte europai cikkekért.

Egyéb . . . mind a két fél jó szomszédságban éle. Vigságban meglá . . . atá, bajban segélé egymást. Egyik megosztá dohányt s jó kecvét, a másik sörét és jó tanácsait. Nem volt mit irigyleni egymástól, következőleg min összezördülni. A dolog ez állásában még azon háboruk sem tettek legkisebb változást, mik Európát felforgatták, s a francia gyarmatokat elpusztították. Tudván, hogy az a rossz, mit egymásnak okozhatnak, nem lehet javára anya-honuknak, hollandok és francziák csak olly testvériesen éltek együtt, mindenik a maga lobogója alatt; maradtak fajban különbözők, érzületben egyek.

Ez egyetértés folytán a népesség mihamar sűrűdni, a jóllét terjedezni kezdett. A csizmadiáknak dereglyéik voltak saruk elhordása végett a szomszéd szigeteczek piacaira, a földmivelők öszvéreket szereztek, dohányuk- és kávéjukat a révhelyre szállítani. Kellő asztali készlet jött a tökkulacs helyére, s bordeauxi bor váltá fel az uikut. *) A hollandok florenczi szövetségben mentek prédikációra, a francziák toursi nehéz selyemruhában akartak misére menni. Ezzel lön vége a jó szomszédságnak. Mig gyöngék és szegények valának, kezet nyújtottak egymásnak; mint erősek és gazdagok, féltékenykedni kezdtek egymásközött. Minden kis hiúság úgy növekedik, mint a . . . beka, nem-

*) Amerikai szeszital.

zeti dolyffé válandó. Eddigélé csak földészek s csizmadiák voltak, lönek francziák és hollandok.

De még minden a maga útján mene. A területek határai jól megvoltak állapítva, az iparágak különbözök; a két népecske duzzoghatott egymásra, a béke veszélyeztetése nélkül. De egy tiszt megérkezése, kit a gvadelupi kormány küldött ki, egyszerre megváltoztatá ez állapotot.

Kihirdeté a két korona közti háboru üzenetét.

Ezt hallván, hollandok és francziák összegyültek, a legtekintélyesb lakosok tanácsot képezték. Mindnyájok első kiáltása a leveretés kiáltása volt. Háboru! Miért a háboru?

— Franciaország nagyravágyása okozta, jegyzé meg egy keleti lakos.

— Hollandia roszeleküése, válaszolá egy éjszaki lakos.

— Franciaország Europa ura akar lenni.

— Hollandia meg a tengereké.

— De majd a határai közé szoritják ő kelmét.

— Posványába fulasztják.

— Le Franciaországgal!

— Le Hollandiával!

Hiába akarták a legokosabbak magokat közbevetni; minden duzzogó apró méreg, minden bántott érdek lángra lobbant. Azon kérdéssel kezdtek: minek a háboru, végül azt kérdék, minek a béke. Hiszen nem volna-e szégyen Szent-Márton lakosaira nézve, nyugton maradni, míg az egész világ verekszik!

— Nem volt-e neki csak olly joga a maga részéhez a katonai dicsőségből, mint Martinique-, Gvadelup- és Cayenne-nek? Bárki beszéljen, Szent-Márton ugyancsak megérdemlé a megmértéket! Szent-Mártonban sem bátor férfiak, sem jó puskákban nem volt hiány; Szent-Mártonban olly alkalmasan öldökölhették egymást az emberek, mint bárhol a földtekén!

És míg a nemzeti kevélység mind ezt fenharsogtatá, a személyes érdek halkán ezt toldotta hozzá, hogy a diadalmas nép lesz az egész sziget, s a másik kizsákmánylásából meggazdagul: egy ígérkező örökösödés volt ez, csupán megnyitni kellett, mint a törvény emberei mondják, azaz: a birtokos társaktól megmenekedni.

E gondolat annyira felgyújtá e két nép bátorságát, hogy majdnem egyhangulag határozatba ment: éjszak és kelet, mindenik hazájáért verekszik. Az ellenségeskedés három nap múlva veendvén kezdetét.

Egyelőre a francziák — az ő területökön tartatván a gyűlés — megakartak felelni vendégszereteti köteleltségeiknek. A francia deliség megkivánta, hogy szomszédait jöltartsák, mielőtt kiirtanák. Tehát nagyszerű közünnepélyek és vigalmak valának. Egyik fél sem volt olly szives soha. Ugy bántak egymással, mint szomszédokkal, kik elvégre megszabadulnak egymástól. Minden hollandi jegyzékbe vette félszeggel házigazdája ültetvényét; minden francia az utat kérdező vendégétől lakáshoz. Mint a hitelezők, kik holnapra egy lezárolásra készülnek.

Azonban, mielőtt elváltak, összegyültek a helység közterén. Hollandok és francziák még egyszer utóljára együtt akartak lenni barátilag.

Volt az utóbbiak közt egy gyarmatos, Perrot nevű, eszes és iparos ember, ki, miután fűvészinas, kórházi betegápoló, csontváz-kikészítő volt, sebésznek állt a gyarmatok számára, s elvégre Szent-Mártonban települt meg, hol professiójához a csizmadiaság és földészetet csatolta. Az egész világ szerette Perrotot, mert soha sem állt útjába senkinek; jókedvű, szolgálatra kész, munkás, szerényen meghuzta magát; egyike azon, mondhatnók, hig természeteknek, mik, mint a víz a legkisebb hasadéknak is hasznát veszik, s elmennek mindenütt a nélkül, hogy valamit összezilálnának.

Látván, mint lobbannak harcra a szellemek, egy ígével sem monda ellent, s uszott a közarádattal. De mikor a hollandok s francziák összejöttek, el-elment egyikhez is másikhoz is; ezeket megszólítva, vegyék meg földéit; megkínálva azokat saru-tárával. Ezek is, azok is kisé elálmétkodtak, tudván, hogy Perrot nem képes helyes ok nélkül cselekedni valamit. S aztán, olly jutányos áron kínálta mind ezt, hogy a vevők megszeppen-tek, s minél jobban szeppentek meg, annál leeb szállítá árait a

sebész. Ennek folytán kérdezősködni kezdtek egymás között, s mivel mind a két táborban ejte egyikét meghitt szót: mind a két részen eljárt a nyelv.

— Tudjátok-e miért akarja Perrot sarukereskedését nektek eladni? mondák a francziák a hollandoknak; a háboru miatt. Látjátok, meggondolta magát. Ha ti üztök el minket Szent-Mártonból, bizonyosan elveszti boltját, ellenben ha ti üztök el, több sarut lelünk nálatok, hogysem sokáig elhasználhassuk; végre, ha döntetlenül marad a dolog, annál kevesebb ember marad fősaruzandó, minél több halott leend. Mindenik esetben tehát a csizmadiák nem várhatnak egyebet, mint hogy tönkre jutnak, s ime ezért akarja magát Perrot mint okos ember, a sebészetre adni, melly, kell hogy aranybányává váljék számára.

Ugy hát tudjátok meg ti is: miért bocsátá nektek áruba ültetvényeit, válaszolák a hollandok; a háboru miatt. Jól tudja ő, ha mi elüzünk benneteket Szent-Mártonból, elveszti azokat, s ellenben, ha ti üztök el, területek felényivel megszaporodik, s a telkek*) beese aránylag csökkenni fog. Végre ha a háboruskodás döntő eredmény nélkül folyand, aratásokat elpusztul, s a földek ugaron maradnak. Így vagy úgy a földészek nem várhatnak egyebet a tönkrejutásnál, s csak a sebészeké lesz a világ.

A kettős ok, minélfogva Perrot mindenét áruba bocsátá, szájról szájra ment, vizsgálták, fejtegették, s mindenki lelt benne tárgyát elmélni.

A mi az ő saru-boltjára s telkére nézve állt, állt az minden csizmadiára és földészre azaz: az egész világra nézve! Ha a háboru e két iparágat tönkrejuttatja okvetlenül, mi lesz azokból, kik belőle élnek?

A hollandokat először érte e gondolat, mert tudjuk, hogy e népet a józanész képzelmével áldotta meg a természet. Észre kezdék venni amugy szép esendesen, hogy ha a Perrot eltökélése okos, attól tarthatni, nehogy az övék balga legyen. A francziák sem mondtak ellenkezőt. Hozzá tevék: hogy Szent-Márton nem azért gyarmatosíták, hogy egy sebész urrá legyen; s ebben valamennyin megegyeztek; aztán, folytatók, egy gonoszka pillantással ezekre, pamutot, kávé s dohányt csak az élőknek lehet árulni; mire a földmivelők szintolly gonoszul azt felelték, hogy csizmára sincs a halottaknak szüksége.

Amíg jutva, a szellemeknek közeledni kellett egymáshoz. Az emberi lelkesedés mindig az orosz hegyekbeli szekérhez hasonlít: ha egy-egy emelkedőn át a tetőre ért, a tulsó oldalon lá kell mennie. A harci lelkesedés növekedő haladása elérte véghatárát; a hanyatló haladásnak kellett kezdődni. Miután mindenik meghozta a maga csüggedését, meghozta ellenvetését. Minek áldozni föl a béke tapasztalt előnyeit a háboru bizonytalan nyereségeinek? Micsoda befolyása lehet a Szent-Mártonban vívott csatáknak Hollandia vagy Franciaország sorsára? Ha a nagyok és erősek döntik el csupán a vitályt, miért nyomorgatják egymást a gyöngék s kicsinyek?

Majd, mintha okot keresnének, mi ellen a boszuságot, melly megmaradt, fordítsák, Perrot ellen intézék azt. Ő minden hasznót várhatott a háborutól, kivánta kétségtelenül, csupán magánérdekére gondol! De a francziák és hollandok kijátszák önzését, olly baráti egyetértésben éltek továbbra is mint valaha, és hogy azt bebizonyítsák egymásnak, még e gyűlés folytán egy semlegességi kötélyt szerkesztettek.

Perrot hagyta, hadd tegyenek mindent, a nélkül, hogy egy szót szóljon, mindaddig, míg e kötélyt a két nemzetbeli legtekintélyesb lakosok aláírák. Akkor leemelve süvegét:

— Hála Istennek! ugymond őszinte örvendezéssel; reményem betölt. A mit imént csináltok, hiába nógattalak volna rá, mert az emberek nagy része csak önmagának hiszen; azért nem kell a jó végzeményeket tanácsolni: azon legyünk, hadd jöjjenek létre magoktól. Bár csak megemlékeznének arra a mi ma történt, s jövőre fordítnátok javatokra.

Perrot óhajása teljesedésbe ment. A szent-mártoni két népség közt megesküdött semlegesség folyvást fönmaradt, s mindketten gyűlölség s versenygés nélkül éltek szomszédilag egész korunkig.

*) A földbirtok egyenlő részletekben osztatott fel településkor a lakosok között.

Helynevek magyarázója.

Esztergontól egy óra járásnyira lefelé a Duna mentiben van egy hegy, mellynek csucán egy kereszt áll, e hegy neve „Szamarhegy“.

Elnevezetési története következő:

Midőn a török járom szép hazánk vidékeit s fővárosát nyomta, Esztergom tájékán egy maroknyi magyar sereg családotul ezen hegység közti völgyben magát vitézül tartotta, s a törökökkel majdnem naponkint a fent nevezett hegy szorosánál ütközött, a véres csaták emlékeül még maiglan is a hegy tővéen levő csárdát „Basarcznak“ (Basaharcznak) nevezik. A sok csatában a magyar gyengült, a török pedig dühösödve, hogy illy maroknyi népen nem győz, napról napra össze szorította a kört, mellyen ezen vitéz csapat tanyázott, s a szegények már már kifáradtak, marháikból kifogytak s annyira megszorultak, hogy a nők, míg férjeik a törökökkel harcoltak, kénytelenek voltak az ekét huzni s szántani. Vezérök, ki a hegy csucáról a törökök mozdulásaira figyelt, látván a völgyben szegény nemzetét kínlódní, felfohászkozott Istenhez, s a hegy könyörületességéhez folyamodván, ezen szókra fakadt: „Szólj már hegy, s mond meg milly nagy sanyaruságunk“. Környezete, ki ezen szivreható buzgó szókat hallá, „Szó már hegy“ nek keresztelte. Az idők eltörülték a nemzet akkori fájdalomát, a hegy keresztelése is feledékenységre jött s a köznép most már csak röviden „Szamarhegynek“ nevezi.

A keresztől azt mondják, hogy midőn Buda várát a töröktől visszavették, egy vitéz a hírrel az esztergami várkapitányhoz küldetett, ki eltévesztvén az utat, a hegy csucára ért, s minthogy már sötét volt, nem tudván milly veszélyes helyen jár, lovát sarkantyuzta s egyenesen a Dunába ugrott vele, mellyből azonban szerencsésen kiuszván, megmentése jeléül e keresztet csináltatá.

Igy szól az esztergomi népmonda.

N-k.

Faültetésről.

A közelebbi múlt júniusban néhány dunántúli megyét utazván keresztül: örömmel tapasztalám, hogy nemcsak az utak készítése vagy javítása és folytonos fentartása van több vidéken munkába véve; de több helyütt megkezdték már a felárkolt utak mindkét oldalát fákkal is kiültetni.

Sokszor volt már szó a faültetésről hazánkban; s így, midőn e tárgyat itt ismét szóba hozom, igen jól tudom, hogy semmi újat nem mondok. Gyakran ajánlották azt hirneves, igen jó gazdák szóval is, írással is, nemcsak, de példával is. Azonban mind hiába! A legtöbb ember vállvonitva mondá: „Atyáink nem ültettek, minek ültetnénk hát mi is? ők el tudtak a nélkül lenni, ellehetünk mi is.“

Igy szokott felelni a tudatlanság, melly ellen, egy hires német író szerint, magok az istenek is hiába küzdenek; és a lustaság, e termékeny anyja a nyomornak; a legtöbbeknél pedig mind a kettő; és hagyják üresen házuk és helységeik körül a többnyire haszontalanul heverő tért, melly fával beültetve, nemcsak kellemes és jótékony árnyékkal kedveskednék, hanem tüzelő galyakat avagy gyümölcsöt is adna, következöleg kézzelfogható hasznot hajtana.

Azt hisszük a legtöbbben, s talán nem is tévedünk e hitünkben, hogy a falusi néppel közvetlen érintkezésben levő lelkész urak és jegyzők tehetnének e részben legtöbbet. És csakugyan vannak dicséretre méltó egyes, ritka példák, mellyek a folytonos oktatás, férfias kitűrés, méginkább pedig a nemes példaadás által, e részben a legszebb sikert mutatják. De a mellett, hogy sok lelkész és jegyző maga sem ért s nem is tesz semmit: hányan feneklik meg türelme, hányan akad fenn legjobb szándéka zátonyán a megrögzött előítéletes tunyaság és butaságnak.

Azonban nem kell kétségbe esnünk. Bár lassan, de a nép millióinak felvilágosodása, rendszeres nevelés nélkül is, egyre halad, naponkint terjed. Sokára, de végre még is eljut a műveletlen falusi gazda józan esze is oda, hogy saját hasznát belátva: utánozni iparkodják a jót, mit másoknál tapasztal. Azt mindazáltal hajlandó vagyok hinni, hogy a faültetésre nézve, mellynél minden év visszahozhatatlan veszteség, némi kényszerítéssel hamarabb lehetne czélt érni a legtöbb helyütt. Az illy kényszerítés módjai föltette különbözők lehetnek, s legjobb is volna annak meghatározását a falu előjáróira bízni.

Egyet, mellyben én a józan észnek ritka nyilatkozatát látom, nem lesz talán fölösleges itt megemlítnem.

Midőn 1845-ben a Vág völgyét beutazám, Beczkón felül

fekvő, a hasonnevű uradalomhoz tartozó *Krivoszud* (görbe itélet) nevű falura különösen figyelmeztetett azon megyéből való utitársam. E különben hegyes völgyes vidékre telepített helység lakói, mind a mellett is, hogy határuk fölötté sovány, mint utitársam mondá, meglehetősen birják magokat, s jövedelmök legnagyobb részét a máktermesztésből és gyümölcsstenyészésből veszik. De van is gondjok a faültetésre és nemesítésre! Azon kívül t. i., hogy minden gazdaember maga is szorgalmasan ülteti és nemesíti fáit: a krivoszudi község pásztorul csak olly egyént fogad fel, ki a gyümölcsfaültetéshez jól ért. Felfogadtatásakor kötelességévé tétetik a pásztornak, hogy a határban mindenfelé oltogasson, s midőn szolgálati esztendeje kitélt: tartozik kimutatni, milly sikerrel teljesítette kötelessége ezen részét? s nem is kapja ki megalkudott bére egy részét mindaddig; míg önkeze által nemesített bizonyos számú oltványokat ki nem jelöl. A gazdák, kiknek földjein nemesített, minden megfogant oltványért néhány garassal külön jutalmazták meg ötlet ilyenkor.

Illy okosan, illy utánzásra méltólag cselekesznek a derék krivoszudiak! s mint természetes is, nincs az egész Vágvíze mentében helység, mellynek annyi és olly szép gyümölcse volna, mint ő nekik.

Hogy e dicséretes szokás több más községnél is divatba jöjjön, ahoz semmi sem kell egyéb *jóakarattal!* E jóakarát pedig sem pénzbe, sem fáradságba, sem idővesztésbe nem kerül; mert a pásztor, kire annak megtestesítése bizatnék, azon időt, mellyet a faültetésre vagy szemzésre fordít, különben is elheverészi! S minő szép volna, ha 5—10 esztendő múlva, a helység körül, egészen észrevétlenül, szép gyümölcsös erdő keletkeznék!

Azonban, hogy a pásztor nemesíthessen, előbb ki kellene ültetni a vadonczokat, vagyis a fiatal vadfákat.

Ott, hol hegyes, vagy különben erdős a határ, könnyen lehetne segíteni az ültetésen is azáltal, hogy szinte a pásztorra bizatnék a vadonczoknak legalább kiásatása, avagy elültetése is; de hiszen van minden helységben számos olly legényke, ki késő őszszel, minden házi vagy mezei munkamulasztás nélkül, végezhetné a vadonczok kiásását és kiültetését. — Róna s általában erdőtlen vidéken, hol fa nincs, következöleg vadgyümölcsfa csemeték sem kaphatók illy könnyű szerrel: magról kellene növelni a vadonczokat; mi egyébiránt szinte nem kerülne nagy munkába és költségbe, főleg, ha némi csekély fáradsági díj mellett, az a falu mesterének vagy jegyzőjének tétetnék kötelességévé.

Nem tudom, egyéb kényszerítési módokat lehetne-e nagyobb sikerrel alkalmazni; de azt tudom, hogy részint némi — hacsak erkölcsi — büntetés által is, részint a szorgalmasabbak számára kitűzendett csekély jutalmak által sokat lehetne e részben, kivált a fiatalabb nemzedék által kivinni, mellynél a legvastagabb önzés azon kifogása sem állhat meg, hogy „ő nem éli meg fáradsága gyümölcsét!“ mivel ha sühederkorában szoríttatik faültetésre és nemesítésre: igen is biztos kilátása van arra, hogy legszebb férfikorában nemcsak látni, de élvezni is fogja mulatságos fáradozásának gazdag gyümölcsét.

Láttam én Lucca vidékén, Olaszországban, 80 éves agastyánt, ki olajfa-ligetében a kiveszett fák helyett fiatal csemetéket ültetett. Kérdésemre, hogy mit veszödik illy öreg korában olly fiatal fák ültetésével? a tiszteletre méltó ősz így válaszolt: „Még az is meglehet, uram, hogy magam is szedhetem gyümölcsét; de ha előbb megtalálnék halni, van fiam, vannak unokáim; s végre, ha azok nem volnának is, vannak emberek, s így semmikép sem vesz kárba fáradságom.“

Vajha az olasz földmívelő e nemes gondolkodását átoltathatná hazám minden gazdájába!

De talán a haszon kézzelfoghatósága legékebb ösztönül szolgálhatna a faültetés és nemesítés általános behozására köznépünknek is? Hiába! olly korban élünk, mellyben a polgárisodás terjedése szükségeket teremt, mellyeket apáink nem ismerének. S e szükségek pótlására új, eddig szinte nem ismert forrásokról kell gondoskodniok földmívelő gazdáinknak is. E források egyike a szép és nemes gyümölcsstermesztésben ön-

ként kínálkozik. Iparkodjunk tehát azt megnyitni mentülelőbb. Egykét példa a falu értelmeseibeinél, hatással lehetne a többi lakosokra, s ezek példája viszont hatással a közel fekvő községekre, ha t. i. azon értelmeseik nemcsak magán használatra üznék a gyümölcstenyészést, hanem pénzelnének is abból?

Másutt, hol a végtelen pusztaságon nincs tüzelőfája az embereknek, illyet, sőt építési fák ültetését lehetne és kellene velők megkedveltetni. Az elsőre nézve szép sükerrel használat-hatnék az ákác és szeder, a másakra a fenyő-ültetés, melly — mint értesülve vagyok — Szabadka vidékén M* ur által a legszebb sükerrel lett megkísértve.

A faültetés ösztönének gerjesztésekor arra is figyelemmel kéne lennünk, hogy az lehetőleg *csélirányosan* történjék.

Valamint örömmel szemlélem mindig azon ritka jelenetet, melly némely faluban már otthonos, t. i. hogy a házak elejét és udvarát az alma- és körtvefák különböző nemei árnyékozzák be; ép olly szomorúan hat reém az, ha faluhosszat nem láthatok egyebet a hamar növe és szaporodó, de árnyék tekintetében is nagyon szegény ákáczfánál. Bizonyára benn a falukban inkább helyén volna a gyümölcsfa, mellynek majd minden neme ott, hol az ákác, szinte diszlik, mint erről Dr. Entz urnak a Rákos elegyengetett homokbuczkáin pár év előtt alapított kertje Pest mellett, mindenkit elégségesen meggyőzhet. Igaz, hogy inkább ákác, mint semmi fa; de miután kissé több gondal, mint mennyit az ákác megkiván, gyümölcsfát is lehetne ültetni: vajjon miért nem ajánlanók inkább ezt? Tüzelőfának, sőt gazdasági szerszámoknak is, igen jó az ákác; gyökeréről rendkívüli szaporasága pedig különösen ajánlatossá teszi azt a futóhomokkal borított helyeken; hagyjuk tehát ezt oda, s legalább házunk közelében ültessünk inkább gyümölcsfákat; ott azok szem előtt lévén, kellő gond is könnyebben fordíthatatik mind tenyészésükre, mind idővel termésükre is.

Hogy az ültetésnél mulaszthatatlanul szükséges az oltatás és felügyelés, arról fönnebb említett utamban győződtem meg.

Egész mérföldek hosszában ki volt ültetve az út; de hogyan! Száz fából (a Balaton éjszaki és déli partjain tapasztalám ezt) alig fogant meg öt! S nem azért, mintha az idő talán nem kedvezett volna, hanem egyenesen azok értetlensége miatt, kik ülteték. Fájt a lelkem, midőn láttam, mint erőködött egynémely fácska lombot hajtani, s mint rágták le azt az ágakon hagyott hernyók? Mert a legtöbb illy fácska csak úgy ültetettvén ki, a mint előbbi helyéről kiásatott: nemcsak koronájának ágai megnyesve nem voltak, de még a hernyófészkek sem tisztítottak le azokról!

Illyetén eljárással kár az ültetéshez fogni, mert nem szolgál egyéb, mint hasztalan idő és munkavesztegetésre, azonkívül pedig *csél* nélkül fogyasztja a fát, s ezáltal csökkenti a faszaporodást; miután az így kiültetett fácska mulhatatlanul elvész, míg előbbi helyén meghagyatva, felnőtt volna. Pedig ha valaha, és valahol, úgy nálunk már jelenleg is alig lehetne valamit földnépünk figyelmébe inkább ajánlani, mint az erdőpusztítás-tól való ovakodást, és erdeink gyarapítását; minthogy a gőz-erőművek alkalmazása nálunk is naponkint jobban terjedvén, míg a köszén használata is hasonló arányba nem jövend: mindig nagyobb és nagyobb mennyiségű fa kerül fogyasztásba.

A faültetésnél tehát nem elég a csemétét régi helyéből *akárhogy* kivenni, s aztán úgy, a mint kivettük, más helyütt ismét gödörbe állítani, a többit pedig, a jó Istenre bizoni! Mind a fácska kivétele, mind a gödör megásása, mind végre a csemete elültetése némi gondot, némi ügyességet és vigyázatot igényel, melly, ha mellőztetik, hiába dolgoztunk; ha pedig megtartatik, munkánk helyén vidoran fog újra fölélni a kiültetett csemete.

Első gond és vigyázat, a fa kiásatásánál kívántatik meg, s mindössze is annyiból áll, hogy az ásás a fatövétől egy-két lábnyi távolságra kezdessék meg, s az ásó — melly, ha élénél kerekded s nem csúcsos, annál jobb — körül közeledjék a fa tövéhez, hogy ezáltal lehetőleg kimélve legyen annak nemcsak a tövel jobbadán egy irányban lemenő, s így rendszerint közepben levő fő gyökere, de lehetőleg kimélve a szétágazó gyöke-rek is, minden vékony rostjaikkal együtt. A fa magasságához képest, valamint a fő gyökeret, úgy a szétágazó gyökereket és

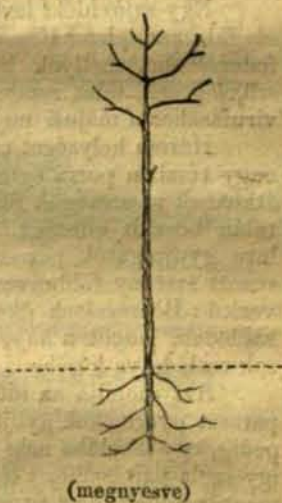
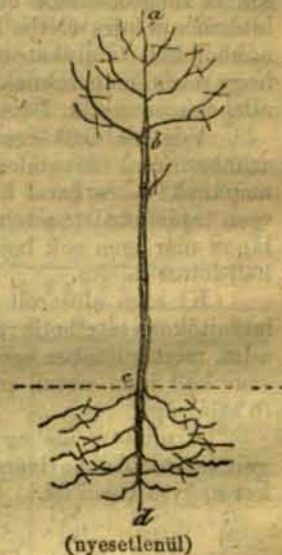
rostokat is, a tőtől 1—1½ lábnyira már az ásóval ellehet vág-dalni; hanem arra különösen kell vigyázni, hogy a fa helyéből erővel ki ne rántassék, nehogy ezáltal gyökerei kettészakadoz-zanak, rostjai pedig szétépessenek; hanem ezek is, azok is, ovatos kiemelés által a lehetőségig kiméltessenek.

A gödör körül is, mellybe a fát kiültetni akarjuk, kell legalább annyi gondal lennünk, hogy az, kivált agyagos, köves helyeken, 2—3 lábnyi mélységű, s kerekdedségében ugyan olly szélességű is legyen, hogy így az abba helyezendő fácska gyökereivel jól megférjen, azonkívül pedig legalább is olly mélyen menjen, a milly mélyen állott előbbi helyén. — Az idő engedvén, igen tanácsos az illy gödröket, ha tavasszal ültetünk, már ősszel megásni és elkészíteni; s a gödörből kiásott földet mindenesetre úgy kell elhelyezni, hogy párkánya egyik felén a gödör felső részéből kihányt föld rakassék halomba, míg a gödör mélyéből kiszedett föld annak másik oldalára szóratik.

Az ültetésnél végre mulhatatlanul szükséges majd minden fánál,*) hogy mind gyökereit, mind koronája ágait megnyessük, mégpedig nem *ballával*, *szekercsével*, hanem a gyöngébb ágakat a *legélesebb késsel*, a vastagabbakat *fűrészszel*: kisimitván aztán a fűrész helyét éles késünkkel. Mennyire kelljen visszanyesni akár a gyökereket, akár az ágakat? meghatározni általában nem lehet; az már az ültető belátásától, az elültetendő fácska nagyságától, ágai és gyökerei gazdagságától függ. Szabály gyanánt e nyesésnél csak az áll, hogy lepusztítani a törzsről minden ágat ép olly káros, mint épen nem nyesni meg a csemétét; a vágás továbbá az ágon és gyökéren rézsut, s az ágon különösen, mindig a rügyek fölött fölfelé történjék, mint azt az itteni rajz mutatja, mellyen az *a* és *b* betűk a fácska koronáját; a *c* a föld színét, meddig a földben áll, a *c* és *d* pedig a fő gyökeret mutatják, míg az ágakon és gyökereken látható vonal-kák a nyesés helyét jelölik.

Nem lévén szándékom kimerítő oktatást írni a faültetésről: befejezem e figyelmeztető eszméket azon ohajtással: vajha akadnának lelkes honfiak a földmivelő nép közelében, kik e szép tárgyat folyvást buzgó figyelemmel kísérenék.

Császár.

Millyennek kell lenni egy iskolatanítónak?

Egy 40 évig szolgált tanító emlékirataiból.

A tanítónak nincsen szüksége érzékekre; nem szükség neki meghallani, mint dicserik őt; nem szükség neki látni, hogy minő vétkes uton szereznek mások penzt, míg ő homlokának véres veritékével eszi száraz kenyerét; nem szükség neki érezni, milly kevésre becsülik; nem izlelni meg rosszul készített étkeit, és főleg nem élvezni az élet örömeit; az is jó reá nézve, ha szaglással nem bír.

Lelkiismeretre sincs szüksége, hogy azon gyermekektől is, kik iskolába nem járnak, az iskolapénzt minden szegény nélkül fölvehesse.

Ellenben nagy szüksége van jó emlékező tehetségre, hogy emlékében tartsa, miként minő pénztárákból s mióta kapja fizetési hátralékát; item jó gyomra legyen, hogy mindent megemészthessen.

Egy jó iskolatanítónak jeles ügyvédnek kell lenni, azon sok peres ügyekért, mellyeket folytatnia kell, vagy mellyekre legalább okot szolgáltatott; csudaorvos is legyen, hogy betegségeit minden gyógyszer nélkül, mellynek ára zsebéből különben is ki nem kerülne, maga orvosolhassa.

*) Némely fa, mint a fenyő, gesztenye, stb. nem szenved meg a nyesést; más fajok, mint péld. a dió, nem szereti.

Egy jó iskolatanítónak meleg vérrel kell bírnia, hogy az iskola fűtésére ne legyen szüksége fára.

Egy jó iskolatanító, jó éji őr legyen, hogy nyílt kerteit, istállóit stb. stb. a tolvajoktól megőrizhesse; azonkívül jártas testgyakorlatokban is, hogy a háztetőről a szobába lecsepegő esővizet felfogja, és az épületekről lezuhanó kődarabokat kikerülje.

Egy jó iskolatanító olyan legyen mint a teve, hogy sokáig bírja kitartani az éhséget, és nagy hordereje legyen, s hogy sokat vegyen be magába, ha valahová vendégnek hivatik.

Egy iskolatanító legyen jó ezukrász, hogy mindig tele legyen zsebe csemegékkel, hogy a gyermekek fájdalmát megveretésük után enyhítse, nehogy megmondják szülőiknek.

Egy jó iskolatanító ezermester legyen, ki a gyermekeket akkor is sokra tanítsa, ha iskolába nem járnak.

Egy jó tanítónak mindig rongyoson kell járni, nehogy a fiatalság elesábitassék — szinte tanítónak lenni.

Egy jó iskolatanító derék hadfi legyen, hogy minden megtámadások és megrohanások ellen védhesse magát, ezen okból azon régi bölcs intézményt újra életbe kell léptetni, kiszolgált agyaltisztekből és katonákból kell tanítókat tenni, a mi által egy más cél is éretik el, az t. i. hogy ezen embereknek minden jelentékeny költség nélkül, nyugalmas állapotot szereztessek. Lám, az öregek sem voltak bolondok.

Végére szükséges a tanítónak bizonyos finom tapintat, melyet azonban csak hivataloskodása folyamában gyakorlat által szerez meg magának — és fiatal kezdőktől tehát még kívánni nem lehet — értem ezen tapintat alatt a tehetséget, mindig a maga foltját találni, mert a világon már igen sok baj történt a miatt, hogy az iskolatanító nem a valódi foltot találta.

Ki ezen elősorolt sajátságokkal bír, az minden tétova nélkül iskolatanítóknak tétethetik; azonban kezdetben neki csak sovány állomást kell adni, mert különben igen könnyen elbizakodik. További előmozdításával sem kell igen sietni, miután a türelem minden jó iskolatanítónak egyik fő sajátsága.

A mi továbbá egy kinevezendő tanítónak tehetségeit és ügyességeit a tanszobában leendő működésére vonatkozólag illeti, nem kell ezeket nagyra verni fel.

Argay.

Tűzvész gyermekek által.

Egy sajtóvidéki levelet közöl a „Pesti napló“ telve szomorú tanulsággal, mennyire hátra vagyunk még épen olyan mindennapi szükségek fedezésében, melyek bármely ország jóllétéhez, felvirágzásához oly szükségesek, mint rendes étkezéshez a mindennapi kenyér, mint a mező virulásához a májusi meleg eső.

Három helységet említ, az érintett levél, melyek rövid idő folytán nagy részben porrá égtek Sajó völgyén: *Kazincz, Királyi, Runya*. És kit átkoznak vesztéségük fölötti keservökben, a földönfutóvá lett leégették? talán bősziült ellenség, istentelen rablók, vagy eszeveszett gonosz indulatu gyujtogatók perzselték fel a hangya-szorgalommal szerzett és tatarozott szerény földműves lakokat? Nem, nem. A kikeről így szól az Üdvözítő: *Bocsássátok őket hozzám, mert ők a mennyeknek országa, kisdetek, magokra hagyott kisdetek gyermekek, játszva adtak koldusbotot sok családnyra kezébe.*

Azt mondja az idézett levél, hogy Királyiban „gyufásdi“ játszó paraszt gyermekek gyujtották fel *Sontag Bertalan* lomos színét, Runyán pedig, egy iskolába még nem járó, de csavarogni nagyon is képes gyerek így szól pajtásaihoz: *legyetek ti disznók, menjetek be az ólba, majd én megperzsellek; s az egymás hátán bemászó gyermekekre zárva az ól ajtaját, zsebéből kivett gyufával rájuk gyujtá azt. A bezárt gyermekeket nagy bajjal sikerült kimenteni az égő disznóólból, de a falnak fele porrá égett.*

Nem esmerjük a *gyufásdi* játékot, valami kedvencz új találmánya lehet ez a csavarogva serdülő zsenge ivadéknak; de úgy hisszük, hogy lehetetlen volna, gyermekeknek gyufával illy vészhozó játékot üzni, ha a gyufákra illő gond fordítottatnék.

Nem indítunk irtó háborút a gyufák ellen, s korántsem ohajtjuk azt a *csiholó* időtöltést vissza, midőn a kocsisember, ha ráakart gyujtani, s kissé revült volt a taplója, kénytelen volt megállítani lovait, s órane-gyedig is elkinlódott és káromkodott, és mire kiűtött, őszi saras időben úgy beszállásolták magokat a kerekek a lágy utba, hogy volt dolga az ostornak míg kiindították a szegény párak a lesüppedt szekeret; hanem azt a kettőt mindenek felett szükségesnek tartjuk és ajánljuk, hogy minden háztartásban gyermekek által elérhetlen helyen tartassanak a gyufák, és hogy tiltva legyen pénzért is gyufát adni gyermekeknek; mert hiában zárnak otthon gyermekek elől a gyufát, ha elmehetnek a szatócs-hoz s egy krajczárért annyit vehetnek, hogy akár egy vármegyét porrá *gyufásdizhatnak* vele.

Szükségesnek és ezélszerűnek tartjuk tehát minden helységeknyvébe iktatni azon egyszerű határozatot: *Hogy gyufát csak felnött embereknek szabad eladni, s akár kereskedő akár házaló hágja át ezen határozatot, arra bizonyos bírságot rendelni.* — Ha minden falu végen ott állhat a tábla, melyre rá van írva, hogy: „tilalmas a dohányzás“ miért

ne lehetne ezt is hozzá tenni: e helységben (p. o. 10 pft. büntetés alatt) tilos **gyermek**eknek gyufát eladni.“ Ha a meglett emberek gondatlanságától tartunk és óvakodunk, a józan ész azt tanácsolja, hogy sokkal inkább óvakodjunk a gyermekek gondatlanságából származható veszély ellen.

Legszomorítóbb a sajtóvidéki levélnek azon része, mellyben azt mondja, hogy van mindenök, csak kisdedovó intézet nincs egész Sajó mentében. Ez valóban fájdalmas, annyival fájdalmasabb, mert azon ezer meg ezerszer elmondott, de mai napig sem orvosolt bajról tesz tanúságot, hogy a kisdetek hazánk legnagyobb részében sokkal gondatlanabban él vannak hagyva, mint a helységbeli borjúk, csikók, libák, mellyeknek közönségesen meg van az ő pásztoruk, — a ki vigyáz rájuk, hogy veszedelem ne érje őket. — E tárgyra még visszatérünk. D.

Egyveleg.

x* *Megbűvölt gyermek.* Egy amerikai lap mult julius 12-én következő rendkívüli, mondhatni páratlan esetet közöl, komolyan állitva annak valóságát. A Csendes tenger közelében Copperas öböl mellett egy Irlandból kivándorlott *O'Mara* nevű embernek mintegy 13 éves nagyon gyenge testalkatu leánykaja volt. Mintegy 9 hónap előtt, napról napra halványabb lett és szembetűnően soványodott az eddigelé piros színű, s mindenkép egészséges gyermek, s télen át valóságos csontvázvá azzott össze. A kikelett megérkezéttével lábbadozni kezdett, s naponta bizonyos órában eltűnt a háztól, és mindenkor nagyon éhesen tért vissza, holott soha sem távozott egy jókora darab írósvajas kenyér nélkül. Legfeltűnőbb az volt, hogy semmikép sem lehet a gyermeket rábírní, hogy otthon hust vagy főzeléket egyék. Rendes távozása végre a szomszéd-ságnak is feltűnt, minek az lett a következése, hogy az apa titkon rále-sett kis leányára. A gyermek sietve parkodott az öböl felé, s meglehetősen távolságban végre leült egy helyen, és mozdulatlan maradt vajas kenyé-revel kis ideig, midőn a lesben álló atya rémülettel vette észre, hogy egy hét és fél láb hosszú fekete kígyó hirtelen ott termett, s fejét a kis leány ölébe tevé, és az falatonkint adogatta a vajaskenyeret szájába, s valahányszor ő is szájába vett egy falatkát, olly dühösen kezdett sziszegni a borzasztó kenyerestartás, hogy a kis leány ijedten kivette szájából az eledelt, s telhetetlen zsarnoknak adta azt. Az apa nem mert mozdulni, nehogy megriaszta gyermekén álljon boszút az undok állat. De akaratlan sohajtásától megrezzenné ellillant a kígyó s a kis leány azonnal haza sietett még egy darab vajas kenyérért, s ismét visszatért. Az atya most töltött fegyverrel állott lesbe, s a mint a leányka előbbi helyére telepedett a közelgető kígyót úgy föbe lötte, hogy az irtózatot kanyar-gások között nem sokára megszünt élni. Ugyanazon pillanatban elájult a gyermek is, s mire felélesztették iszonyu görcsös vonaglásokba esett, mellyek mindenkép hasonlóké valának a meglött fekete kígyóéihoz, és ugyanazon pillanatban, midőn a kígyó megszünt élni, a szerencsétlen gyermek is kiadta lelkét.

A szerencsétlen atya előadásából az tűnik ki, hogy a szegény gyermek nagy idő óta semmiféle eledelt nem evett otthon, és nem részesült egyéb táplálékban azon csekély maradéknál, mellyet a kígyó hagyott neki néha néha.

x* *Szemesnek áll a győzelem, szelesnek hajótörés.* A keleti eseményeket naponta taglaló lapokban, többek közt az említetik, hogy azon muszka térképeken, mellyek az egyesült tengeri hadvezérek kezébe kerültek, Krimm partjain mindenütt ellenkezőkép voltak a kijelölések, ollyformán, hogy ha minden elővizsgálat nélkül a térképek szerint indultak volna a hajók, szépen neki rohantak volna a víz alatt lappangó szik-láknak, a járható vizeket pedig nagy gondnal kikerülték volna mint veszedelmes szirtes helyeket. Vajjon tudatlanságból csinálták-e illy hibá-san észak tudósai a legújabb kiadásu tengeri térképeket, avagy *tréfából*, ennek eltalálását a t. olvasóra bizzuk.

— *Nem irigylendő postahivatal.* Egy utazó angol, szerencsés volt *Dahomey*-ben azon afrikai szerencsen királynál látogatást tenni, ki 25,000 asszonyból álló hadseregéről, és rabszolga-kereskedéséről, mellyet nagyban üz, ismeretes. „Parancsoló, kevély, komoly magatartásu s okos kinézésű férfit találtam, — ugymond az angol, — ő felségében, nagyon természetes öltözetben ült asszonyai és miniszterei közepett, midőn elfogadta tisztelgésemet. Sok érdekeltséggel kérdezősködött, *Liberia* szerencsen köztársaságról s annak elnökéről *Robert*ről. — En elmondtam neki a mit tudtam *Liberiáról* és *Robert* urról, s midőn a civilisált világ haladására tértem át, nagy áhítattal hallgatá szavaimat. — Ezen figyelmes hallgatásban egy hírnök háborítá meg azon örvendetes hírrel, hogy hős asszonyai bizonyos ostromlott várost bevettek, s annak lakosait biztosíták a rabszolgavásár számára. — E hír ugymond nagy örömeire leend apámnak. Küldjetez ide egy szolgát. A szolga belépett, és alázatosan hallgatá ő felsége szavaira, kinek egy intésére, valami durva fabárdal villám sebesen lecsapta fejét egyik miniszter. Alig történt ez, ismét megszólalt ő fsége, valamit — ugymond — elfeledtem, hívatok még egy szolgát, ez is belépett mint az előbbi, s ennek is ugyanaz a miniszter csapta le fejét, mihelyt a király üzenetét átvette. En — ugymond az angol — borzadva kérdém, miért cselekszi ezen embertelenséget? mire ő fsége

igy felelt: „Hát nem tudod, hogy apám rég a lelkek országában van? s más uton nem adhatom tudtára azon örvendő hírt, mely neki sokkal nagyobb fog tetszeni mint énnekem magamnak.“ — Ez csakugyan a legfűcsűbb és legkevésbé ohajtott postalegénykedés ég és föld között.

xx.

Tárogató.

— Bécs, oct. 4. Ő cs. kir. Ap. Felsége következő sajátkezű iratot méltóztatott belügyminiszteréhez intézni: „Kedves Bach báró! Legnagyobb meglepéssel láttam a f. é. jun. 26-dikai nyílt parancsban megrendelt kölcsönre történt aláírásoknak elém terjesztett eredményeiből, hogy hű alattvalóim bebizonyított hazaszeretetéhez intézett felhívásomnak birodalmam minden koronaországában készség- s bizalomteljesen megfelelek, s hogy alattvalóim minden osztályai munkás vállvetéssel versenyeztek egymással, a kölcsönbeni élénk részvét által a közjót hatalmasan előmozdítani s az általa irányba vett nagy jelentékű célokra, melyekre szünet nélkül különös gondoskodásomat fordítandom, előlévését lehetővé tenni. Szívem készlet, hű alattvalóimnak, bizalomteljes odaadásuk s ragaszkodásuk ezen szép bizonyoságért, a birodalom jóllétére irányzott törekvésem munkás támogatásáért, s az olly sikerdusan tanusított honszerelmőkért legelőnkebb köszönetemet, valamint a kölcsön kivételével megbízva volt hatóságoknak legteljesebb megelégedésemet kifejezni. E végből megbízom önt, hogy ezen kéziratomat köztudomásra juttassa. Schönbrunn, oct. 2. 1854. Ferencz József m. p. P. N.

x* Saphir M. G. lovas-berényi eredetű ismeretes író-és szerkesztőnek Bécsben a magas kormány irói nyugdíjat rendelt. Ezen rendkívüli kitüntetés — német lapok megjegyzése szerint — első, melyben ausztriai író részesült.

x* Bécs és Pest között, a Duna vizállás sekélysége miatt a gőzhajók járása ideiglenesen megszűnt.

x* A Győr és Bruck között tervezett vaspályához egész télen át naponként 1000 munkás szükséges a földhányások és hidépítésekhez. Kik e tartós munkában részt akarnak venni, jelentsék magokat Győrött a vasúti irodában.

00 Mult évben épen ilyen időtájban történt a „Komlókerben“, hogy egy divatosan öltözött izraelita olly igen szívére venné Patikáriusék kedves zenéjét, miszerint legalább is 60 mond hatvan pengő forintot adott, néhány egymásra sűrűn következő rátaiban, kedvelt zenészeinknek. És a közönség nagy része hajlandó vala azt hinni, hogy ezen bőkezű ur mindenesetre legalább is B. Rótschild, e napokban azonban kiszült, hogy ama könnyelmű legényke korántsem ő méltósága lehet, mert a báró ur, nem régiben olly fényes tanuságot tön szerény takarékoságáról, — adván Patikáriuséknak egy pftot — hogy azt a tavali pazarlást még a rágalom se volna képes ő msa nyakába varrni. Az nem párisi, az csak ollyan közönséges pesti — bankár lehetett, így szerzik a milliókat!

00 Minthogy a zenénél vagyunk, szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy minapi vágyunk beteljesedett. Azt ohajtottuk nem régiben, hogy bárcsak valaki azt az Omer basa indulót hegedüre tenné, és néhány nap

mulva egész meglepetéssel hallottuk azt a Győről Pestre érkezett derék *Farkasék* zenekarától. Ezen jeles zenész társaság már elindult Debreczen N. Várad, Arad. stb. alföldi hazánkiai kedvverítésére, s mi bátran állítjuk, hogy nemcsak igazolni fogják több év óta megalapított jó híreket, de meg is fogják lepni pontos és jeles játékkal a közönséget, mindennütt hol fellépnek.

00 Elhunyt kedves költőnk *Garay János* mintegy 50 válogatott költeménye jelent meg német nyelven, fordította *Kertbeny*, kiadja *Számvald Gyula*. A tiszta haszon az özvegy és árvák javára van szánva.

x* *Sárközy Ferencz* a pestiek kedvenc zenésze és jeles társasága, mint magán uton hallottuk, Pozsonyban működik jelenleg, s e szerint tévednek, kik azt hirdetik, hogy ismét Erdélynek vette műutazását. Akár mellyik részén járnak édes hazáknak, hisszük, hogy lesz elég panasz hely szükéről.

Uj munkák: *Heckenast* Gusztávnál megjelentek e hét folytán „Toldi esteje, hős költemény, Arany Jánostól“, mielőtt e remekművet irodalmi rovatunk tüzetesebben megismertetné, figyelmeztetjük arra, mint irodalmunk legbecesebb gyöngyére, olvasó közönségünket. *Emich Gusztávnál*: *Hellen és római remekírók könyvtára*, kiadják többben, *Platon* munkái, első kötet két füzet, fordította *Hunfalvi Pál*. *Müller Gyulánál*, *Müller Gyula* nagy naptára 1855. évre, szerkeszté *Friebeisz István*. 25,000 idegen szót magyarázó kézikönyv *Forstingertől*. *Herz Józsefnél*: *Kertészeti füzetek dr. Entz Ferencztől*, III. füzet. Ez utóbbi műnek egy magyar gazda asztaláról sem szabadna hiányzani. Legközelebbi számunk a tisztelt praktikus szerző pesti gazdasági iskolájáról fog ismertetéseket hozni.

Bécsi börze september	Távíratí közlés						
	29.	30.	1.	2.	3.	4.	5.
Statuskötelezvény 5% . . .	84 ¹ / ₂	85 ¹ / ₁₆	—	85 ¹ / ₂	85 ¹ / ₁₆	85	85
do. 4 ¹ / ₂ . . .	—	—	—	—	—	—	—
1834-ki sorsjegyek 100 fős . . .	224	224	—	224	—	223 ³ / ₄	—
1839-ki . . .	132 ³ / ₈	132 ³ / ₈	—	—	133 ³ / ₄	133	133
Bankrészevény darabja . . .	—	—	—	—	1265	—	—
Ejszaki vaspálya oszt. . .	1737 ¹ / ₂	1736 ¹ / ₄	—	1772 ¹ / ₂	1770	—	1762 ¹ / ₂
Dunagőzhajózási részvény . . .	562	—	—	565	563	557	554
Augsburg . . .	117 ³ / ₈	117 ³ / ₈	—	116 ³ / ₄	117	117 ¹ / ₂	117
Hamburg 100 beotallérért . . .	86 ³ / ₈	86 ³ / ₈	—	85 ³ / ₈	85 ¹ / ₂	86 ¹ / ₂	86 ³ / ₈
London 1 font sterlingért . . .	11.25	11.27	—	11.17	11.17	11.22	11.22
Páris 300 frankért . . .	137	137 ¹ / ₄	—	136	137 ¹ / ₄	136 ¹ / ₂	136
Cs. kir. arany . . .	—	23 ¹ / ₈	—	21 ¹ / ₄	21	—	—
Ezüst . . .	—	—	—	—	—	—	—
Dunavizallas september	28. 4' 6" 9" 0 fol. 4. 4' 1" 6" 0 fol. 5. 4' 7" 3" 0 fol.						

Jelenlegi gabona-ár.

Ausztriai mérök. — (Pengő pénzben.)

Pest, október 8-kán: Buza 5 ft. 50 kr. — 6 ft. 56 kr. — Kétszeres 4 ft. 42 kr. — 5 ft. 20 kr. — Rozs 4 ft. 40 kr. — 5 ft. 20 kr. — Árpa 2 ft. 52 kr. — 3 ft. 28 kr. — Zab 1 ft. 54 kr. — 2 ft. 4 kr. — Kukorica 3 ft. 9 kr. — 3 ft. 28 kr.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

32-dik szám.

HIRDETÉSEK.

Október 8-kán 1854.

Előfizetési fölhívás.

Folyó évi október 1-jével a „VASÁRNAPI UJSÁGRA“ új előfizetést nyitunk. Előfizetési ár évnegyedre azaz: október, november és december hónapokra postán küldve 48 kr. pp.

A július-decemberi folyamból a még jelentkező tisztelet előfizetőknek teljes számú példányokkal még folyó évig szolgálhatunk. Előfizetési ár postán küldve 1 ft. 30 kr. pp. A pénzesleveleket bérmentesítve és e czim alatt: „A Vasárnapi Ujság kiadó hivatalának Pesten“ küldetni kérjük.

Landerer és Heckenast,
a Vasárnapi Ujság kiadói.

64 (2-3) Épen most jelent meg Heckenast Gusztáv kiadó-könyvtárusnál Pesten:

Földtehermentesítési RENDSZER

Az 1854. Január 16. kelt császári nyíltparancs alapján, melly által Magyarországra nézve, kitudott urbéri- és tized-kárpótlásnak a

jogosítottak számára — minden érdeklét joginak megóvása mellett, mi módon és melly kútfőkből eszközöndő lehet gyors kiszolgáltatását, nemkülönb

a moratorium megszüntetését tárgyazó határozatok állapítottak meg.

Magyarzata:

MÉSZÁROS KÁROLY.

Füzeve ára 24 kr. p.p.

Bérmentesen beküldött 30 kr. p.p. postán bérmentve le- küldetik.

108

Landerer és Heckenastnál Pesten, egyetem utca 4. szám alatt kapható s minden könyvtáros által megszerezhető következő iskolai könyvek:

Tatai András,

a kecskeméti ref. főiskolában mér- és természettan ny. rend. professora munkái, egymint:

Elemi mértan: I. rész Számtan, kemény

tablába kötve 1 ft. 6 kr.

II. rész Tértan, (hét idom-

tablával) 1 ft. 16 kr.

III. rész Háromszög és kup-

szelettan (két idomtablá-

val) 46 kr.

Deak grammatica, első folyamata az első

grammatica iskola szá-

mára 46 kr.

nyelvtani gyakorlatokkal,

Cornelius Nepos jeles had-

vezérek életirásával, és

Phaedrus Aesopusi meséi-

vel második folyamata 52 kr.

Görög nyelvtan, gyakorló résszel és gö-

rög-magyar szótárral, kez-

dők számára 46 kr.

Továbbá:

Római régiségtan (Archaeologia), írta

Belák József a kecskeméti

h. v. t. főiskolában költé-

szeti és szónoklati osztá-

lyok ny. r. tanítója 42 kr.

107

Nevelőnek ajánlkozás.

Ajánlkozó, ki tanításban és nevelésben éveket töltött, diéséretes bizonyítványokat mutathat, és protestans magyar urfi vagy leány-gyermekeket tanítani jelentkezik. Beszél magyarul, görögül, deákul és németül is: bérmentesen tudakozni lehet Pataky József urnál, könyvtár-utczában 5. szám alatti házban Pesten.

109

Landerer és Heckenastnál

Pesten, egyetem utca 4. sz. a. megjelent és minden könyvtáros s könyvkötőnél kaphatók:

Jászku név naptára 1855. évre,

szerkeszté Imrik József, bolti-

ár kemény tablába kötve 1 ft. — kr.

boritékba füzeve 48 „

Vasgereben kis képes naptára

1855. évre, szines boritékba

füzeve 12 „

Közhasznu házi naptár 1855.

évre, 6 iv, boritékba füzeve, a

legolesőbb minden naptárak

közt 6 „

Hirdetmény.

Megjelent

Fényes Elek

„Orosz-török háború”

czimú munkájának VI. füzeté, és evvel az I. kötet be vagyon végezve. — A 2. kötetnek is — mely szinte 6 füzetből álland — I. füzeté már sajtó alatt van, és még e hó végével megjelenik; előfizetési ár úgy mint az I. kötetre 1 ft. 30 kr. Az I. kötetből még mindig szolgálhatunk teljes példányokkal.

Landerer és Heckenast
kiadók. Pesten, egyetem-utca 4. sz. a.

74 3-3 105
Épen most jelent meg *Heckenast*
Gusztávnál Pesten és *Edelmann*
Károly pesti könyvárusnál
kapható:

A magyar nemzet
TÖRTÉNETE.

JÓKAI MÓRTÓL.

356 lap, nagy 8-rét.

Füzve ára 2 forint p. pénzben.

Császári királyi legfelsőbb szabadalommal,
s porosz királyi és szász királyi legfelsőbb
engedélyvel.

1854-dik évi tavaszi füvekből **Dr. BORCHARDT-féle** illatos gyógyerejű **NÖVENY-SZAPPAN.** Ara egy bepecsételt ered. pakét-nak 24 pkr.

A dr. BORCHARDT-féle cs. k. kiz. szab. növényiszappan kitünő jó szer a bőr erősítésére s épen tartására; az kétségkívül a legjobb szer, mi csak létezhetik e nemben, szintugy az olly igen alkalmatlan *szeplo, májfoltok, napégetés, pörsevés, csu-csorek, bőrhólyagcsa* stb. ellen, valamint a bőrnek tisztává és gyengédé tetelére, s annak erős, fris és élénk színbeni fentartására nézve.

Dr. SUIN de BOUTEMARD illatos fogpásztája. 1/2 pakétácska 40 kr. p.p. 1/2 pakétácska 20 kr. p.p.

Ezen fogszappan azon elismert czélszerűségén kívül, miszerint a fogak és foghús épségben-tartását a legbiztosabb s legártalmatlanabb módon eszközli, egyéb lényeges jeles tulajdonságainál fogva is minden eddig létező fogporok közt elsőszéggel bír s mindinkább növekedő közelismerést nyer, úgy hogy azok által, kik azt már egyszer használták, bizonyosan *jóvára is mindig különös előszeretettel újra be fog szeretetni.*

Dr. HARTUNG-féle cs. k. szab.
CHINA-HÉJ-OLAJ,
a hajnak épségben-tartása és szépítésére.
Dr. HARTUNG-féle cs. k. szab.
NÖVENY-HAJKENOCS,
a hajnövet ismétli felelésztése és erősítésére.

A dr. Hartung-féle szab. hajnövesztő-szerek *bebizonyult jeles tulajdonságai s jutányos áraiknál fogva nagy előnyvel bírnak* az olly igen magasztalt makaszar, lapugyóker s minden más egyéb hajolajak és hajkenesők fölött, s e szerint mint e nemben *legjobb és legolcsóbb* szerek méltán ajánlathatnak; bővebb leírások ingyen szolgáltatnak.

A fentebbi szereknek **Budán Grünberg Ferencz,** udv. gyógy-szerésznel és **Pesten Székely József,** gyógyszerész továbbá:

Aradon Tedeschi és Zukovits; Baján Klenantz Ján.; Beszterce-Bányán Damay K.; Czernoviczon Schnirch Ign. és Zachariásievicz Tam.; Cserevkan Dominics Sándor; Debreczenben Csanak József és R. Vincze Kár. gyógyszer.; Eszéken Horning József, gyógyszerész; Eperjesen Zsembery Ignác; Esztergomban Bierbreuer J. B.; Gyöngyösön Kocianovich János gyógyszer.; Győrött Unschuld Ede; Hóld-Mező-Vásárhelyen Braun József és társa; Kassán Eschwig Ede; Kézmárkon Szopko K. N.; Kőszegen Küttel István gyógyszerész; Kolozsvárott Wolff testv. gyógyszer.; Kaposvárott Kohn Jakab; Liptó-Sz. Miklóson Fischer J. L. és Krivoss M.; Lugoson Arnold József és Schiessler Antal; Makón Dobsa Sám.; Miskolczon Zahr J. B.; Mohácsen Kögl András; Maros-Vásárhelyen Fogarasy Döme; Mediason Orendi L. F.; Nagy-Bányán ifj. Bremer Ján. gyógyszerész; Nagy Beeskereken Pyrra J. D.; N.-Kanizsan Welisch M. V.; N.-Kikindán Schanner N.; Nagy-Szombatonban Keszely József; Nagy-Váradon Huzella Mátyás és Janky Ant.; Nagy-Szebenben Zöhrer J. F.; Pápán Bermüller József és Tschepen Ede; Pécsét Adler Antal és Berger Károly; Pozsonban Weinstabl Dienes; Rima Szombaton Kratschmar K.; Rozsnyón Feymann Antal; Rózsahelyen Jureczki A. Herm.; Selyén Weigel József; Sopronban Rupprecht József gyógyszer.; Szabadkán Farkas József; Szegeden Suján József; Szekes-Fehérvárott Legman Alajos; Szolnokon Scheftalik István gyógyszer.; Szombathelyen Tempel F., és Pachhofer Gyula; Segesvárott Misselbacher I. B.; Temesvárott Jeney és Solquir; Újvidéken Sterio János; Vág-Ujhelyen Freund V.; Verseczen Karnáp János; Veszprémben Hafner Mih.; Zala Egerszegen Anisits Pál; Zomborban Michailovits G.; Zombolyban Telbisz Ján. uraknál.

A fentebbi, a közönségnél olly jó hirben álló cikkek a fennevezett városokban senki másnál nem kaphatók valódi minőségben, mint csak az itt megnevezett t. cz. letéteményes uraknál. 63 (6-10)

Már szombaton

jövő november 4-én fog

nagy jószág- és pénzsorsjáték

első huzása megtörténni.

40,500 nyerőszámok nyernek 607,000 v. ftot

azaz : fél

M I L L I O

és 107,000 ftot,

mellyek a következő nyerőszámokra vannak felosztva, ugymint :

200000	4000	2000	1500	1300	1000
25000	3000	2000	1500	1200	1000
12000	3000	2000	1500	1200	1000
10000	2500	1800	1400	1100	1000
5000	2500	1600	1300	1100	1000

Egy sorsjegy ára az I. vagy II. osztályból 3 ft., a III. osztályból 6 ft., a IV. osztályból 10 ft. p. p.

Ki e sorsjátéknak két illy közönséges sorsjeggyével bir, az azon különös kedvezményben részesül, hogy azokkal négyszer játszik, ugyanis: egyszer az előhuzásban, egyszer az ezüstsorsjegy különhuzásában és kétszer a fő- és zárhuzásban, mellyben a 200,000 v. ft. nagy nyerőszám huzatik ki.

Bécs, 1854 évi októberben.

PERISSUTTI G. M.

cs. k. szab. nagykereskedő.

Pesten illyféle sorsjegyek kaphatók LUEFF M. illatszer-árusnál a Kristóftéren, valamint több más kereskedésekben is

90 Geibel Armin 1
pesti könyvárusnál (Kristóftér)
kapható:
TELJES
DISZITMÉNYIKÖNYV
vagy
gyűjteménye a legkülönfelebb
diszitményeknek legujabb
izlésben.
Segédkönyv minden képező művészek, különösen pedig *rajzoló, festészek, építők, könyvmók, arany- és ezüstművesek, vésők, bronzolók, bádagosok, mintavésők*, stb. számára 72 táblák ára 3 pft.

103 OMER BASA 2-2
eredeti indulója.

zongorára
szerzette saját neje.
Ára 20 pkr.

Kolozsvárott Barrané és Stein bizottmánya, Pesten Treichlinger, Rózsavölgyi és Wagner hangműárosoknál.

106 Ajánlkozás. 1-3

Egy kitanult gazdatiszt, a legjobb bizonyítványokkal ellátva, hasonló állomásra ajánlkozik; — értesítést nyerhetni személyesen Pesten Dorottya-utca 10. szám, 2. emelet, 14. sz. ajtó reggeli 9 óráig, hová a bérmentes levelek is intézendők.

102 2-3
MÜLLER GYULA,
pesti könyvárusnál épen most jelent meg, és kapható minden hiteles könyvkereskedésben:

Egyházi beszédek

az év minden vasárnapjai s ünnepeire, és néhány alkalmiak, elhírbedett német s francia hitsszónokok nyomán **TALABÉR JÁNOS** és **GYÖRGY** által.

I. kötet. Advent 1-ső vasárnapjától Husvét napjáig. Ára 1 ft. 20 kr. p.
II. kötet. Ünnepi rész, függelékek. Ára 1 ft. 40 kr. p.
III. kötet. Husvét után 1-ső vasárnaptól pünkösd után XXIV. vasárnapig. Ára 2 ft. p.

76 3-0
A KARTHÁUSI

irta
bárá Eötvös József.
Harmadik javított kiadás, 4 részben
csak 2 ft. pengő.

Ezen klasszikus és ritka olcsóságú regény 3-dik kiadásának fennmaradt csekély számú példányait átvevén, a megrendeléseket hozzáram kérem intézni.

Pesten, Kristóftér

Geibel Armin,
könyvárus.